

חידושו של מקרא

פרשת דברים

סב את ההר לכך פנו לכם צפונה, וצריך ביאור מהו אותו שייכות.

עוד קשה מה דאמר להם הקב"ה על בני עשו ויראו מכם ומיד ממשיך ואומר להם לישראל ונשמרתם מאוד, דלכאורה תימה הוא לומר למי שיראים ממנו להשמר מן אלו שיראים ממנו, ולמה באמת יש להם להשמר.

וגם זה בפשיטות יש לומר דהיות ויראו מהם בני שעיר אולי יבואו להתפתות לרשת אותם, על זה הזהירם הכתוב אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם, ומדבר זה יש להם להשמר מאוד, כי לא יצלח הדבר בידם. וכפי שביאר ברש"י הק' ונשמרתם מאוד ומהו השמירה אל תתגרו בם.

רק דא"כ יקשה למה באמת עשה הקב"ה שיראו מהם בני שעיר, הרי ממילא לא יתן לישראל לרשת אותם, וממילא לא יבואו למלחמה בם כלל, דא"כ למאי איכא צורך שיראו מהם בני שעיר.

עוד צריך ביאור מה דאמר הכתוב כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל, דמשמע דאפי' לדרוך כף רגלם שם אסור להם, ואילו מיד אח"כ אומר הכתוב דאכל תשברו מאתם בכסף ומים יכרו מאתם בכסף, משמע דכן הלכו שם ישראל רק דצריכים היו לשלם על מה שאכלו ושתו שם. ובאמת למעשה הרי לא נתן להם

ונפן ונסע המדברה דרך ים סוף כאשר דבר ה' אלי ונסב את הר שעיר ימים רבים: ויאמר ה' אלי לאמר: רב לכם סב את ההר הזה פנו לכם צפונה: ואת העם צו לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו הישבים בשעיר ויראו מכם ונשמרתם מאוד: אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר (ב, א - ה). בפסוקים אלו יש כמה דברים הצריכים ביאור, בתחילה מה דאמר הקב"ה למשה רב לכם סב את ההר הזה, צריך ביאור דהרי הקב"ה הוא זה שאמר לישראל לילך דרך ים סוף ולכך סבבו את הר שעיר ימים רבים, וכפי שאמר הכתוב להדיא ונפן ונסע המדברה דרך ים סוף כאשר דבר ה' אלי, וממילא למה אמר להם הכתוב בלשון זה רב לכם סב את ההר הזה, דמשמע דמעצמם עשו כן ולא ניחא ליה להקב"ה בכך.

עוד צריך ביאור דממהלך הכתוב משמע דמשום דרב להם לסוב את ההר לכך אמר להם הקב"ה פנו לכם צפונה, וצריך ביאור מה עניין זה לזה.

ובפשיטות איכא למימר דאמר להם הקב"ה דדי להם עיניו זה לסוב את ההר כל כך הרבה, והגיע כבר הזמן שיפנו צפונה וימשיכו בדרכם, אבל נראה לי דיש גם איזה שייכות בין הדברים דמשום רב לכם

חידושו

דברים

של מקרא

מלך אדום עבד בגבולו וגם לא אכלו ושתו מהם אפי' בכסף, וממילא קשה מהו דאמר כאן הכתוב אכל תשברו מאתם בכסף, הרי לא היה כך למעשה.

ודוחק לומר דכוונת הכתוב דגם אם יאכלו מהם צריכים לשלם להם, דמלשון הכתוב משמע דכך יהא שיאכלו מאתם בכסף.

ועוד דגם אם לכך כיון הכתוב מ"מ יקשה האיך הותר להם כלל לנסות לעבור באדום, הרי הכתוב אומר לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל, דמשמע דנאסר עליהם לעבור שם, ואיך ינסו לעבור על אף שנאסר הדבר.

עוד צריך ביאור מה מה דביאר ברש"י הק' על הא דאמר הכתוב כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר, דעשרה עממים הוריש אברהם לבניו, שבעה לבני ישראל והג' הנותרות אחד נתן לעשו וזהו הר שעיר, ואילו חב' הנותרות נתן לבני לוט והן עמון ומואב, והטעם שהוריש להם אברהם ב' אלו, דבשכר ששתק לוט בשעה שאמר אברהם על שרה אשתו אחותי היא, החשיבו אברהם לבנו ולכך נתן לו ב' עממים.

ועל זה קשה דלמה יגיע לו ללוט שכר במה ששתק ולא גילה דשרה אשתו של אברהם היא, וכי במה שלא חטא כנגד מטיבו אברהם יגיעו שכר, הרי אם היה מגלה שאשתו היא היו מיד הורגים את אברהם, וממילא דבר ברור מאיליו הוא שהיה לו לשתוק, ושכר למה ליה.

ובפרט יקשה למה בשביל כך החשיבו כבנו, וכי שכר גדול כל כך מגיע למי שאינו חוטא למטיבו עד שיחשיבו כבנו.

ועוד דגם אם החשיבו כבנו למה יגיעו יותר מלבנו ממש דהיינו עשו, דהרי לעשו נתן אברהם רק את הר שעיר ואילו ללוט ב' עממים, ולמה יהא לוט בנו החורג יותר מבנו האמיתי.

ואולי יש לומר דחשש הקב"ה שאם יראו בני עשו שיצאו ישראל ממצרים יתעורר בהם שנאת עשו ליעקב הידועה, ויבואו בני עשו למלחמה על בני ישראל להורגם, והחשש הוא משום שחטאו בני ישראל בעגל, דממילא יחשבו בני עשו דבזה נתקיים ברכת יעקב לעשו בבראשית (כו, מ) והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך, וכדביאר שם ברש"י הק' דכאשר יעברו בני ישראל על התורה יהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל ופרקת עלו, ולכך חשש הקב"ה שיבואו לפרוק עלו ולהרוג את ישראל.

ולכך לא יכלו לילך בדרך המלך דרך הר שעיר כמו שאם לא היו חוטאים, וכדביאר כאן ברש"י הק', אלא דבעינן לונפן ונסע המדברה, והיינו דכל זה היה כדי ש'נסב את הר שעיר', שלא לבוא אל הר שעיר מיד ושלא יהרגום.

אבל אחר ימים רבים שהלכו כאשר דבר ה' שראה הקב"ה שישראל נשמעים לקולו והולכים בדרך ה' תרתי משמע, אמר לו הקב"ה למשה רב לכם סב את הר שעיר, דהימים רבים הללו רב לכם היה די והותר לסוב את ההר הזה, ועכשיו כבר אפשר לפנות צפונה ולנסות לעבור דרך ארץ אדום אם יתנו להם, דכבר אין עוד חשש שיבואו ויהרגום כיון דכבר נתרבה זכותם. ולכך עשה הקב"ה שיראו בני שעיר מהם.

רק דמ"מ ציוה להם להשמר שלא להתגרות בהם, דזה ודאי לא נתרבה זכותם עד כדי כך לרשת את הר שעיר, דעדיין לא הגיעו לדרגה זו של הגאולה השלימה שיוכלו לרשת אותם, וכפי שביאר ברש"י ע"פ מדרש אנדה עד מדרך כף רגל, דהיינו עד הזמן שיבוא יום דריסת כף הרגל על הר הזיתים וכפי שנאמר ועמדו רגליו, דרק אז יזכו גם לכך.

דממילא ויראו מכם היה כדי שלא יבואו הם למלחמה עליכם כשתרצו לעבור בם, אבל ונשמרתם מאוד מלהתגרות בהם אתם, דלזה עדיין לא זכיתם, ולא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל.

דממילא לפי זה יש לומר דאכל תשברו מאתם בכסף לא איירי עכשיו אלא לבוא הזמן של מדרך כף רגל, דאז יהא שיאכלו מאתם וישתו מהם, ומה דיקשה לך דאם איירי בבוא זמן הגאולה שכן יתן להם הקב"ה את ארצם, למה יצטרכו לשלם להם על האוכל והמים.

על זה הקדים הכתוב ואמר כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר, ועל אף דבבוא הזמן כן יתן להם את ארצם, מ"מ מיהא בכסף בעינן ומשום דירשה היא.

ובזה ניחא למה אמר להם הקב"ה רב לכם סב את ההר, ולא משום דלא ניחא ליה להקב"ה בזה, אלא משום דדי להם לעשות כן דכבר נתרבה זכותם דיים כדי לנסות לפנות צפונה אולי לעבור דרך אדום, דכבר לא חיישינן שיבואו עליהם למלחמה.

וממילא ניחא למה דווקא משום דרב לכם סב את ההר לכך פנו לכם צפונה, דהטעם לכך הוא משום שנתרבה זכותם.

ובכך נמי ניחא הא דויראו מכם ומצד שני ונשמרתם מאוד, דנתרבה זכותם שיראו בני עשו מהם, אבל לא די בזכותם זה ליקח את ארצם.

וממילא גם ניחא מהו עד מדרך כף רגל, ומצד שני אכל תשברו, דשניהם איירי לעתיד לבוא בבוא זמן הגאולה, ובאמת לא עברו בהם כלל.

ולפי זה גם לא קשה האיך ניסו לעבור שם דבאמת לא נאסר להם לעבור שם, אלא כוונת הכתוב לעתיד.

ואולי בזה גם נוכל לפרש הא דלוט דהחשיבו אברהם כבנו ונתן לו ב' עממים ויותר מעשו, דאולי מה ששתק לוט כשאמר אברהם אחותי היא, בזה הוכיח לוט דהוא טוב יותר מבנו עשו, דבעשו מצינו כאן דלולי שעשה הקב"ה שיראו בני שעיר מישראל, לא רק שלא היה מצילין את ישראל בדרכם, אלא אפי' היו נלחמים עליהם להרגם, ומשא"כ לוט הגם שלא בא והציל את אברהם מ"מ להרגו לא בא ושתק, דממילא לכך הגיעו ב' עממים יותר מעשו שקיבל רק עם אחד, דעשו גרוע ממנו שרצו להרוג את ישראל בצאתם ממצרים.

רק דמ"מ כיון דרק עשו היה בנו של אברהם ממש, והיה לו הר שעיר ירשה ממש, לכך לא אתן לכם מארצם, ואפי' לעתיד אוכל בכסף ישברו מהם, ומשא"כ עמון ומואב שאין זה ירושה ממש אצלם, נתן הקב"ה לבני ישראל לרשת את ארצם, ובפרט דהוכיחו בניו של לוט שהם אינם כאביהם ששתק, אלא שהם כן באו להלחם בישראל ולכך לקחו ארצם מידם.

וברוח ימים אלו ערב תשעה באב תשפ"ה,
ע"פ הנ"ל נתפלל ונקוה מאת הקב"ה
שכבר יאמר לנו גם עתה רב לכם סב את
ההר הזה, שיהא די בכל מה שסכלנו
וסיבבנו ההר הזה זה יצר הרע הנדמה
להם כהר, ופנו לכם צפונה, והיינו הא
דאמר הכתוב מצפון תפתח הרעה שמרמוז
על זמן הגאולה, שיהא רעה על האומות
העולם ולא עלינו, ויתקיים בנו שיראו מכם
בני אומות העולם, ונזכה לרשת אפי' את
ארצם, כיון שכבר באנו אל הזמן של
מדרך כף רגל, שעמדו רגליו של משיח על
הר הזיתים, וממילא ייהפכו ימים אלו מיגון
לשמחה ומאבל ליום טוב במהרה בימינו
אמן.

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי,
קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגיליון ניתן לפנות למס' פאלפון 0533132203
או למייל sh0533132203@gmail.com